

Foute feiten

Tijdens deze les ervaren de leerlingen dat foute feiten overal zijn, zelfs in hun geschiedenisboeken! Ook leren ze hoe ze foute feiten kunnen herkennen en waar ze op moeten letten tijdens het zoeken van betrouwbare informatie. Ze leren over voetnoten en een bibliografie en gaan daar zelf mee aan de slag. Totale duur: 1 lesuur.

LESOPBOUW

- Introductie: Er staan veel foute feiten op het internet.
- Verdieping: Bekende verhalen uit de geschiedenis die zijn gebaseerd op foute feiten.
- Doen: De leerlingen gaan op zoek naar betrouwbare en onbetrouwbare artikelen op het internet en wisselen deze uit.

VOORBEREIDING & BENODIGDHEDEN

Van tevoren kun je een aantal dingen doen:

- Lees de handleiding en lesbrief.
- Digibord met internetverbinding: klik door de slides voor op het digibord.

DIFFERENTIATIE

Laat de leerlingen een blog schrijven over een onderwerp dat ze interessant vinden. De informatie die ze hierin verwerken moet gebaseerd zijn op minimaal drie verschillende bronnen (dit mogen zowel boeken als internetpagina's zijn). De bronnen moeten de leerlingen zelf zoeken en toetsen op betrouwbaarheid (volgens hetzelfde stappenplan

als in de opdracht). Onderaan het artikel maken de leerlingen een bibliografie waarin ze verwijzen naar de geraadpleegde bronnen.

VERBINDING MET BEROEPEN & ARBEIDSMARKT

Het kunnen beoordelen of informatie betrouwbaar is, is voor veel beroepen een nuttige kwaliteit. Zo zetten historici bronnenonderzoek in om artikelen en boeken te schrijven. Ook journalisten moeten zeker weten wie of wat hun bronnen zijn en of deze betrouwbaar zijn. Sommige bedrijven hebben tevens factcheckers in dienst (zoals De Correspondent). Deze mensen nemen niets zomaar aan, ze onderzoeken altijd de bronnen en kijken of iets in bijvoorbeeld de media of politiek waar is.

ETHIEK EN TECHNOLOGIE

In deze les leren de leerlingen dat er op het internet informatie staat dat gebaseerd is op foute feiten. Hierdoor ontstaan verhalen die niet waar zijn. Deze verhalen worden heel makkelijk gedeeld via het internet of social media. Denken de leerlingen altijd na over de juistheid van berichten voordat ze deze doorsturen? Hebben ze zelf weleens te maken gehad met foute feiten die verspreid werden? Is het jouw individuele verantwoordelijkheid om de juiste informatie te delen? Of aan te geven dat je twijfelt over de juistheid? Denk aan Twitter die dit nu doet en soms berichten verwijdert: wat zijn de voor- en nadelen hiervan?

DOEL VAN DE LES

Domein curriculum 2021	Leerdoelen digitale vaardigheden	Kerdoelen	21st century skills
1 Data & informatie DG1.2 Digitale data.	1 Informatievaardigheden De leerling kan een globaal tijdspad opstellen om de stappen die ondernomen moeten worden om informatie te verwerven en verwerken op een rij te zetten.	1 Geschiedenis De leerling is in staat om het verleden op juiste wijze te interpreteren.	1 Kritisch denken
	2 Informatievaardigheden De leerling kent woorden als bibliografie en voetnoten.		

INTRODUCTIE

Openingslide

Foute feiten

Slide 1, Klassikaal

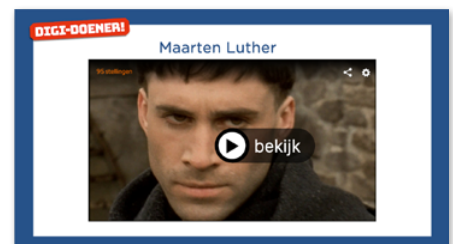
Op het internet is ontzettend veel informatie te vinden. Wanneer je een presentatie of werkstuk moet maken, is het internet een handige bron. Maar niet alle informatie klopt. Er doen veel foute feiten de ronde die steeds weer opduiken in allerlei artikelen die door mensen opnieuw gepost en gedeeld worden. Hoe weet je welke informatie klopt? Wanneer is informatie betrouwbaar? Laat leerlingen hierop reageren. (Informatie op social media wordt ook door de platformen zelf gecontroleerd of door speciale organisaties die 'facts checken'. Facebook gebruikt waarschuwingsvlaggen die nepnieuws aanduiden. Ook Twitter geeft met de waarschuwingsmelding 'this is disputed' aan dat de tweet misleidende informatie bevat.)

VERDIEPING

Slide 2, Klassikaal

Bekijk klassikaal het fragment over Maarten Luther: <https://schooltv.nl/video/95-stellingen-maarten-luther-heeft-kritiek-op-de-kerk/>. Vraag de klas wat Maarten Luther deed met zijn 95 stellingen (hij spijkerde deze op de deur van de kerk).

Slide 3, Klassikaal

De 95 stellingen van Maarten Luther werden volgens het fragment op de deur van de kerk in Wittenberg gespijkerd in het jaar 1517. Er is echter geen betrouwbaar bewijs dat de stellingen daadwerkelijk aan de deur werden bevestigd. Later zijn er brieven gevonden, waaruit blijkt dat Luther geen confrontatie wilde aangaan met de kerk. Stellingen op een kerkdeur spijkeren is een directe confrontatie. Historici gaan er daarom vanuit dat Luther de stellingen niet op de deur heeft bevestigd, maar het in plaats daarvan naar de bisschop en daarna naar de aartsbisschop heeft gestuurd.

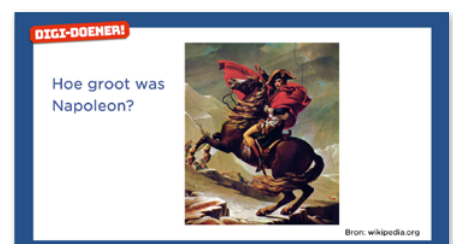
Slide 4, Klassikaal

Vraag aan de klas wat ze weten over Napoleon Bonaparte. Noteer eventueel de antwoorden van de leerlingen op het whiteboard (voorbeelden van antwoorden: hij was keizer, hij veroverde veel gebieden in Europa, hij werd verbannen, hij was klein).

Slide 5, Klassikaal

Als je iets over Napoleon Bonaparte leest, gaat het vaak over zijn lengte. Het verhaal gaat dat hij erg klein was, namelijk 1.57 meter. Daarom zou hij altijd op een paard afgebeeld zijn, zodat niemand kon zien hoe klein hij eigenlijk was. Maar Napoleon was helemaal niet zo klein. Dit foute feit is tot stand gekomen door een fout in het meetstelsel. Napoleon had namelijk het systeem ingevoerd dat wij

nu nog gebruiken: van meters en centimeters (het metrieke stelsel). De Engelsen gebruikten een ander meetstelsel en berekenden dat Napoleon 1.57 meter was (dit kwam natuurlijk ook goed uit, zo kon je zeggen dat de vijand een klein mannetje was). In werkelijkheid was Napoleon ongeveer 1.70 meter, net zo groot als de gemiddelde Fransman in die tijd.

Slide 6, Klassikaal

Ook Adolf Hitler kan niet ontbreken als het gaat over foute feiten, over Hitler zijn heel wat mythes. Één van die mythes was dat Hitler zelf Joodse grootouders had. Er bestonden wat onduidelijkheden over de familiestamboom van Hitler, waardoor het verhaal van zijn Joodse voorouders een eigen leven is gaan leiden. Na grondig stamboomonderzoek blijkt echter dat Hitler helemaal geen Joodse voorouders had, ook later DNA-onderzoek bevestigde dit.

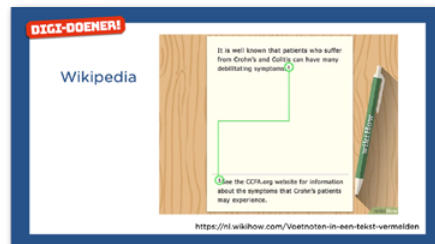
Slide 7, Klassikaal

 Niet alleen in de geschiedenis zijn verhalen de wereld ingegaan die gebaseerd waren op foute feiten, ook nu gebeurt dat. Iedereen kan berichten op het internet plaatsen en feiten en meningen worden soms door elkaar gehaald. Laat een paar leerlingen aan het woord. Bespreek vervolgens de stelling: 'Als je informatie met elkaar deelt, moet je er zeker van zijn dat het klopt'. In het programma Zondag met Lubach gaat het over de zogenaamde fabeltjesfuik. Bekijk met de leerlingen een deel van de aflevering. Vraag aan de leerlingen wat er wordt bedoeld met de fabeltjesfuik. Hoe zien de leerlingen dit terug in hun eigen socialmediagebruik?

Slide 8, Klassikaal

Vraag of de leerlingen Wikipedia een betrouwbare bron vinden. Weten de leerlingen dat iedereen pagina's op Wikipedia kan en mag bewerken? Er is dus geen enkele garantie dat de informatie op Wikipedia betrouwbaar is. Toch is het streven van Wikipedia om de informatie zo betrouwbaar mogelijk te maken. Als er onenigheid is over de inhoud van een artikel, dan moet de schrijver met bronnen onderbouwen dat hij gelijk heeft. Vraag aan de leerlingen of iemand weet hoe dat op Wikipedia gedaan wordt. Hoe noem je dat (voetnoten)? Wat is een bibliografie (literatuurlijst)?

DOEN

Slide 9, Groepswerk

Verdeel de klas in twee groepen en pak de lesbrief erbij. De ene helft van de klas gaat op zoek naar betrouwbare artikelen, de andere helft gaat op zoek naar onbetrouwbare artikelen of filmpjes. Binnen deze twee groepen worden tweetallen gevormd, zodat de leerlingen samen op zoek gaan naar een (on)betrouwbaar artikel. Ze beoordelen de artikelen op hun eerste gevoel en proberen er drie argumenten aan te hangen. Later gaan ze hun artikel stap voor stap controleren op betrouwbaarheid.

Slide 10, Groepswerk

Als de tweetallen een (on)betrouwbaar artikel gevonden hebben, worden er viertallen gevormd. Deze viertallen bestaan uit een tweetal dat naar een betrouwbaar artikel zocht en uit een tweetal dat naar een onbetrouwbaar artikel zocht. Met het viertal vergelijken ze de gevonden artikelen. Hiervoor wordt de site van Mediawijsheid gebruikt (<https://www.mediawijsheid.nl/nepnieuws/>). Op deze site staat het stappenplan 'Hoe herken je nepnieuws'.

AFRONDING

Slide 11, Klassikaal

Het internet staat vol met foute feiten. Dit wordt niet altijd expres gedaan, maar als lezer moet je je er wel bewust van zijn. In de opdracht zijn de leerlingen op zoek gegaan naar (on)betrouwbare artikelen. Vraag aan de klas wat factchecken hen heeft opgeleverd aan inzichten. Waar houden ze in het vervolg rekening mee?

